

Včelaření není žádná ochrana přírody. Je to prostě zemědělství, říkají entomologové

6.2.2018 01:58 | PRAHA (Ekolist.cz)

Včely jsou možná nezbytné pro opylování zemědělských plodin, ale včelařství je ryze zemědělskou aktivitou, kterou bychom neměli zaměňovat s ochranou přírody, tvrdí entomologové Jonas Geldmann a Juan P. González-Varo.

Rozhodně to není poprvé, co prestižní vědecký žurnál Science vnesl mezi ochránce přírody nesoulad, a činí tak i nyní zveřejněnou studií. Její název říká vše: Ochrana medonosných včel přírodě neprospívá. Entomologové z Univerzity v Cambridge v ní přehledně shrnují, proč aktuální zájem o ochranu včel přináší do životního prostředí více škod, než užitku.

Jonas Geldmann a Juan P. González-Varo z Univerzity v Cambridge tvrdí, že nyní ve světě panuje poměrně jasná shoda v tom, že opylovačů globálně ubývá a že je to problém. Bez vhodných opylovačů totiž není možné udržet stávající zemědělskou produkci potravin. Přes 75 % pěstovaných hospodářských rostlin se bez opylovačů neobejde, a ti navíc zvyšují výnosy v průměru o 9 %. Až potud oba vědci souhlasí.

„Jenže jde o to, že celý proces opylení globálně zajišťuje opravdu početná a rozmanitá skupina živočichů. Je jich přes 20 000 druhů a patří mezi ně i motýli, mušky a některé druhy obratlovců. Ale přesto se celý svět při záchraně opylovačů zaměřuje jen na jediný druh. Na včelu medonosnou.“ Popularitu včele medonosné entomologové z Cambridge nezávidí, je zasloužená. Uvědomují si, že v opylování zemědělských plodin je její role nezastupitelná.

Včela medonosná není univerzální

Jenže pozor: „Bylo by chybou myslet si, že veškeré opylování zastane jen včela medonosná. Není jediná. V současnosti mizí ze světa jiní četní zástupci hmyzích druhů, kterým taková pozornost věnována není. Ale to zrovna není případ včel medonosných. Globálně jejich počty rostou a včelstva jsou cíleně šířena i mimo místa svého původního areálu. Jejich regionální výrazný pokles, například ve Spojených státech amerických, je spíše problémem zemědělského charakteru, ale nikoliv environmentálního.“

A co je podle autorů asi největší komplikace? „V současné době světem šířená včelstva ohrožují ve volné přírodě již tak dost postižené opylovače z jiných druhů.“ V kostce: oba entomologové chtějí, aby se ochrana opylovačů „v zájmu přírody“ přestala zaměřovat s ochranou/podporou včel, když jde jen o ochranu hospodářských zájmů a zemědělských výnosů.

Úl do každé rodiny?

A v mnoha ohledech je třeba dát jim za pravdu. Pro řadu ochrannářských organizací po celém světě se téma ochrany opylovačů „smrsklo“ na ochranu včel. „Je tu řada hnutí a spolků, které teď pod maskou ochrany přírody instalují včelí úly na střechách domů

ve městech, v parcích a dokonce i v chráněných oblastech, vzdálených na míle od nějakých polí. Jsou tu nejrůznější výzvy, které bojují za to, aby se ve stravování preferoval „med z místních zdrojů“. Jenže to vše je jen o podpoře včelařství, včelstev a včel. Není to ochrana přírody.“

I když světová média volají po ochraně opylovačů, nakonec stejně sklouznou k problematice včel. A lidé tak nakonec vnímají celou problematiku ve zjednodušení, že včela je jediným opylovačem hodným ochrany. Jiné, často kriticky ohrožené opylovače ve volné přírodě, totiž ani neznají.

Včelí matka nerada konkurenci

S postupem času také přibývá důkazů o tom, že introdukce včel (zvláště do míst, kde se přirozeně dříve nevyskytovaly), vyvíjí na původní sestavu opylovačů extrémní tlak a urychluje tempo jejich vyhynutí. Všude, kde se objeví úly se včelami, se sníží počet i druhová rozmanitost jiných druhů opylovačů. Dochází k tomu i v tradičně zavčelených regionech, například v Evropě. Včely své konkurenty v boji o potravu jednoduše vytlačí. „Dalším předpokládaným problémem může být šíření nemocí, které včely prostřednictvím navštívených květů přenesou na ostatní divoké opylovače.“ A ve volné přírodě, která sází na rozmanitost, dochází poté, co včely vytlačí své konkurenty, k poklesu reprodukčního úspěchu planě rostoucích rostlin. „Včely nejsou zlé. Ale tam, kde se objeví, negativně ovlivní své prostředí čistě svým množstvím,“ upozorňují vědci.

Chcete chránit přírodu, nebo zemědělství?

Podpora zavčelení krajiny prokazuje zbytku opylovačů ve skutečnosti medvědí službu. A přesto do ní, pod pláštěm podpory biodiverzity, plynou globálně miliony dolarů. Problém se tím ale jen více zhoršuje. Geldmann a González-Varo dále upozorňují, že včely jsou jakousi Pandořinou skříňkou (nebo spíš Pandořiným úlem), jejíž efekt sami dobře neznáme, a přitom jej používáme jako řešení problému životního prostředí.

„Včely jsou jistě prostředkem, nástrojem, ale rozhodně nikoliv řešením krize opylovačů,“ dodávají. „Potřebujeme takovou ochrannářskou strategii, která zabrání poklesu opylovačů. Takovou, která bude opravdu chránit je, a ne zemědělské výnosy prostřednictvím včel.“

První kroky? „Přestat opylování rostlin zprostředkovávané chovnými včelami nazývat ekologickou službou, protože se jedná o službu poskytovanou hospodářským živočichem zemědělské krajiny. Dále nepovolovat instalaci úlů na území rezervací, kde pravděpodobně včely napáchají větší škody mezi původními opylovači. A hlavně si uvědomit, že včely jsou možná nezbytné pro opylování zemědělských plodin, ale že včelařství je ryze zemědělskou aktivitou, kterou bychom neměli zaměňovat s ochranou přírody.“